

λή προς το ελληνικό θέατρο, ερασιτεχνικό και επαγγελματικό, που υποστηριζόταν από την инτελιγκέντσια της εποχής. Η Πάτρα είναι σημαντικός σταθμός των περιοδεούντων ελληνικών θιάσων. Ιδιαίτερη αξία αποκτά η εργασία και για τη συστηματική παρακολούθηση των λαϊκών θεαμάτων, που αποτελούσαν μέρος του ρεπερτορίου και των πιο «σοβαρών» θεάτρων, καθώς και των θεατροειδών εκδηλώσεων, όπως το καρναβάλι κτλ. Ειδικό κεφάλαιο αφιερώνεται στην Πάτρα και για την εξέλιξη του Καραγκιόζη με τη μεταρρύθμιση του Μίμαρου.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

Εταιρεία Αρχιπέλαγος (εκδ.), *Το Αιγαίο στο θέατρο. Μορφές – ιδέες – εποχές*, Κέντρο Μελέτης και Έρευνας του Ελληνικού Θεάτρου – Θεατρικό Μουσείο, εκδόσεις Ερρίνη, Αθήνα 2001, σελ. 103, 17 εικ.

Πρόκειται για ένα μικρό τομίδιο, που συγκεντρώνει τα κείμενα εισηγήσεων μιας ημερίδας, που έγινε το Σεπτ. του 1999 στη Μυτιλήνη, οργανωμένη από το Θεατρικό Μουσείο και το τοπικό θεατρικό σύλλογο «Το Μπουρίνι». Οι μικρές εισηγήσεις είναι οι εξής: Νίκου Σηφουνάκη, «Το Αιγαίο: θεατρική υποδομή – παρόν και μέλλον» (σ. 13 εξ.), Ιόν Κοζάρ (διευθυντή του ρουμανικού κρατικού θεάτρου), «Η επικαιρότητα του “Φιλοκτήτη”». Μια τραγωδία σ’ ένα νησί του Αιγαίου» (σ. 23 εξ.), Β.Πούχνερ, «Η νησιωτική Ελλάδα στην ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου» (σ. 29 εξ.), Κ. Γεωργουσόπουλου, «Το ακοινονησιο θέατρο» (σ. 39 εξ.) για το Δημ. Βερναρδάκη, Πλ. Μαυρομούστακου, «Ζητήματα της Ιστορίας του θεάτρου στο Αιγαίο (19^{ος}- 20^{ός} αιώνας)» (σ. 45 εξ.), Susana Lugo Miron, «Αργύριος Καράβας: ένας άγνωστος δραματογράφος του περασμένου αιώνα στη Χίο» (σ. 61-80), Κ. Ασημακόπουλου, «Ο θεατρικός Γιώργος Θεοδοκάς» (σ. 81 εξ.), Κ. Μητσάκη, «Το θέατρο του Παντελή Πρεβελάκη» (σ. 93 εξ.). Το πιο ενδιαφέρον και ουσιαστικό, ακόμα και το εκτενέστερο και καλά τεκμηριωμένο άρθρο είναι της Ισπανίδας νεοελληνίστριας Susana Lugo Miron, η οποία εκπνέει διδακτορική διατριβή για τον άγνωστο Χίο λόγιο Αργύριο Καράβα, που δίδασκε ελληνική γραμματική στο Γυμνάσιο της Χίου από το 1847 ως το 1871 και είναι συγγραφέας μιας γραμματικής: «Εγχειρίδιο της νεοελληνικής γλώσσας» (Σμύρνη 1857), ίσως και μιας χειρόγραφης σάτιρας (1862). Το 1833 εξέδωσε στη Σμύρνη (στην Ελληνική Εμπορική Τυπογραφία) ένα «Δοκίμιον της Στιχουργίας, ήτοι ποιήμα διηρημένον εις τρία μέρη», όπου το πρώτο μέρος αποτελείται από ένα τετράπρακτο δράμα «Θάνατος του Έκτορος». Αυτό διέφυγε την προσοχή της βιβλιογράφου του νεοελληνικού θεάτρου κ. Γεωργίας Λαδογιάννη, ενώ αναφέρει ο Ν. Βέης, «Δύο διαλογικά ποιήματα σχετικά προς την Χίο (μετά προεισαγωγικών σημειωμάτων περί της νήσου εν τη Γερμανική λογοτεχνία του 10^{ου} αιώνας)», *Ελληνικά* 9 (1936), σ. 274 σημ.1. Από τα ακόλουθα 10 άσματα πολιτικά το πρώτο είναι διαλογικό: πρόκειται για διάλογο ανάμεσα στη Χίο και τον Ξένο κατά το πρότυπο του «Ελλάς» του Γεωργίου Λασσάνη (Οδησός 1819, εκτύπωση Μόσχα 1820). Δύο χρόνια αργότερα εκδίδει στη Σμύρνη ένα Ψαλτήρι (1835), ενώ το τρίτο βιβλίο του, Σμύρνη 1849, είναι έργο θεατρικό: «Η εκδίχσις του Αχιλλέως». Η έκδοσή αυτή ακόμα δεν έχει εντοπισθεί, αλλά την αναφέρει ο Α.Βέης στη «Μικρά συμβολή εις την λογοτεχνικήν βιβλιογραφίαν της Σμύρνης κατά τον 10^{ον} αιώνα», *Μικρασιατικά Χρονικά* 2 (1939), σ.

40. Ωστόσο το κείμενο σώζεται, γιατί είναι το τρίτο μέρος του ήδη αναφερόμενου «Εγχειριδίου της νεοελληνικής γλώσσας». Παρόμοιο συνδυασμό γραμματικής και θεάτρου είχε πραγματοποιήσει ο Αθ. Χριστόπουλος στις αρχές του αιώνα με την «Γραμματική της Αιολοδωριχής» (Βιέννη 1805), που περιέχει το «δράμα ηρωϊκόν» «Ο Αχιλλεύς». Το 1866 συμπλήρωσε ο Καραβάς το έργο του με μια «Τοπογραφία της νήσου Χίου» (Χίος 1866), όπου καθρεφτίζεται και εύγλωττα το λαογραφικό του ενδιαφέρον. Η Ισπανίδα μελετήτρια τον αποκαλεί «άγνωστο συγγραφέα»: «Οι αναφορές στον ίδιο και στο έργο του είναι σχεδόν ανύπαρκτες στα εγχειρίδια λογοτεχνίας, γλώσσας ή ιστορίας του θεάτρου. Δεν αναφέρεται ούτε καν στις σχετικές για το θέατρο της εποχής βιβλιογραφίες, ούτε σε εξειδικευμένη αρθρογραφία» (σσ. 72 εξ.). Στη συνέχεια η μελετήτρια παρουσιάζει μια σύντομη ανάλυση πατριωτικής ιστορικής τραγωδίας, ως προς τη γλώσσα και το μέτρο, τη δραματολογία κτλ. Σε προλογικό σημείωμα ο συγγραφέας πληροφορεί τους αναγνώστες, πως η δεύτερη έκδοση του έργου είναι αρκετά διαφορετική από την πρώτη: έγιναν προσθήκες και βελτιώσεις, το ύφος έγινε ελληνοπρεπέστερον. Επίσης πληροφορεί πως το ανέβασμα της τραγωδίας (στην πρώτη έκδοσή του 1849) στο θέατρο της Σμύρνης είχε μεγάλη επιτυχία και ότι σχετικές παραστάσεις έγιναν και σε άλλες πόλεις. Προς το παρόν δεν εντοπίστηκαν τέτοιες παραστάσεις· ο Σιδέρης αναφέρει απλώς ότι το έργο παίχθηκε στα σχολεία της Σμύρνης και παρατέμνει στη δεύτερη έκδοση του 1857 («βέβαια παίχθηκε νεώτερα») (Γ. Σιδέρης, *Ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου*, τόμ. Αα, Αθήνα 1990, σ. 207 σημ.13).

Ο 19^{ος} αιώνας μας επιφυλάσσει πραγματικά ακόμα μεγάλες εκπλήξεις. Χρυσάμε συγγραφήρια στην Ισπανίδα συνάδελφο από το Πανεπιστήμιο της Tenerife, όπου υπάρχουν γύρω στους 50 φοιτητές νεοελληνικής φιλολογίας, για την ανακάλυψή της. Το εύρημα αποδεικνύει πως η παράδοση του Χριστόπουλου, του Ρίζου Νερούλου και του Γεωργίου Λασσάνη ως προς την υφή της αρχαιοθεμής πατριωτικής δραματοποιίας κρατάει ακόμα ως το μέσα του 19^{ου} αιώνα.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΓΙΩΡΓΟΣ Π. ΠΕΦΑΝΗΣ,

Θέματα του μεταπολεμικού και σύγχρονου ελληνικού θεάτρου, Αθήνα, Κέδρος 2001, σελ. 412, ISBN 960-04-1648-6.

Στη σειρά «Διαδρομές σε μεγάλη χώρα» του εκδοτικού οίκου «Κέδρος», που αφιερώνεται στο μεταπολεμικό θέατρο, ο Γιώργος Πεφάνης παρουσίασε το δεύτερο τόμο, μετά την πρώτη συλλογή μελετημάτων για το θεατρικό έργο του Ιάκωβου Καμπανέλλη (*Ιάκωβος Καμπανέλλης. Ανιχνεύσεις και προσεγγίσεις στο θεατρικό του έργο*). Σ' ένα προλογικό σημείωμα (σσ. 13 εξ.) δηλώνει την πίστη του στο θεατρικό κείμενο ως μήτρα της θεατρικής παράστασης κι ελέγχει έμμεσα το «σκηνοθετισμό», που αρνείται να υπηρετήσει το θεατρικό έργο· παραδέχεται τη γλώσσα και το νόημα ως βασικά κλειδιά και της θεατρολογικής ερμηνείας, που προδιαθέτουν κι ενορχηστρώνουν όλα τα άλλα μέσα της σκηνικής έκφρασης. Δεν προσπαθεί να κατοχυρώσει τόσο την παραδοσιακή φιλολογική μέθοδο προσέγγισης στο δράμα, αλλά να αποτρέψει τον εξοβελισμό μιας κειμενικής προσέγγισης στη θεατρική παράσταση, όπως επιχειρείται από ορισμένους νεότερους «θεατρολόγους», που δήθεν